

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

1. Indledning

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol fastslog den 11. januar 2006, at den danske retstilstand med hensyn til sikring af foreningsfriheden ikke er i overensstemmelse med artikel 11 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Domstolen fandt, at artikel 11 også omfatter en pligt for staten til at sikre den negative fagforeningsfrihed, det vil sige retten til at stå uden for en fagforening. Dommen vedrører alene begrænsningerne i den negative fagforeningsfrihed i forbindelse med ansættelsesforhold.

Regeringen finder imidlertid, at der i lyset af de principielle hensyn til mere generelt at sikre foreningsfriheden for den enkelte person som udøver et erhverv, er god grund til samtidig at gøre op med eksklusivbestemmelserne for de liberale erhverv, idet regeringen ønsker, at man frit skal kunne udøve sit erhverv, uanset om man er medlem af en bestemt forening eller ej. Regeringen har derfor besluttet at fremsætte forslag om forbud mod eksklusivbestemmelser i praksissektoren og forbud mod at lægge vægt på foreningsforhold i forbindelse med en sundhedspersons anmodning om tilladelse til at tilslutte sig overenskomster i praksissektoren og i forbindelse med beslutninger om fratagelse af en sådan tilladelse.

2. Baggrund

2.1. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 11. januar 2006

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i Strasbourg har i sin dom af 11. januar 2006 (Sagsnr. 52562/99 og 52620/99) i forbindelse med to sager om eksklusivaftaler på det danske arbejdsmarked taget stilling til rækkevidden af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 11 om beskyttelse af foreningsfriheden.

Artikel 11 i den Europæiske Menneskerettighedskonvention har følgende ordlyd:

»Enhver har ret til frit at deltage i fredelige forsamlinger og til foreningsfrihed, herunder ret til at oprette og slutte sig til fagforeninger for at beskytte sine interesser.

Stk. 2. Der må ikke gøres andre indskrænkninger i udøvelsen af disse rettigheder end sådanne, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed eller den offentlige tryghed, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder. Denne artikel skal ikke forhindre, at der pålægges medlemmer af de væbnede styrker, politiet eller statsadministrationen lovlige begrænsninger i udøvelsen af disse rettigheder.«

Domstolen fandt, at det forhold, at begge klagere var tvunget til at være medlem af en bestemt fagforening, var en krænkelse af selve kernen i foreningsfriheden, som er beskyttet i medfør af artikel 11, der også beskytter den negative foreningsfrihed, dvs. retten til at vælge at stå uden for en fagforening. Domstolen fandt endvidere, at den danske stat ved at tillade eksklusivaftaler har svigtet forpligtelsen til at beskytte klagerens negative foreningsfrihed.

2.2. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols udtalelser om de generelle principper for fagforeningsfrihed

Om de generelle principper for fagforeningsfrihed udtaler Domstolen i dommen af 11. januar 2006 blandt andet, at retten til at danne og melde sig ind i fagforeninger er et særligt aspekt af foreningsfriheden, og at det forhold, at der er tale om en frihedsrettighed, indebærer et element af frit valg med hensyn til udøvelse af denne ret. Domstolen fastslår derfor, at artikel 11 også omfatter den negative fagforeningsfrihed, dvs. retten til ikke at blive tvunget ind i en fagforening. Domstolen udtaler endvidere, at formålet med foreningsfrihed blandt andet er at sikre meningsfrihed, som er beskyttet efter konventionens artikel 9 og 10. Meningsfrihed kan kun effektivt sikres, hvis både den positive og den negative foreningsfrihed er be-